

บทที่ 3

อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และโรคใช้หัวदनในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

กลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์เป็นกลุ่มแรกที่บุกเบิกการทำธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารสัตว์สำเร็จรูป ในปี พ.ศ. 2494 โดยเริ่มตั้งบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ เพื่อทำการผลิตอาหารสำเร็จรูป ซึ่งแต่เดิมนั้นฟาร์มที่เลี้ยงสัตว์จะผสมอาหารเอง โดยมีการผสมอาหารสัตว์ใช้เองตามสูตรที่ทางราชการได้มีการคำนวณและแนะนำไว้ ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผสมอาหารสัตว์ก็เป็นวัตถุดิบเชิงเดี่ยวที่สามารถซื้อหาได้ง่ายตามร้านค้า ได้แก่ ข้าวโพด กากถั่วเหลือง แร่ธาตุ วิตามินและอื่นๆทำให้ในระยะแรกอาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ทำการผลิตและจำหน่ายให้กับเกษตรกรยังไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในอาหารที่ผสมเองมากกว่าและวัตถุดิบหาได้ง่าย ราคาถูก

การที่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้รับความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ เริ่มต้นจากการที่บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ ได้ร่วมมือกับกลุ่มบริษัทตระกูล ร็อกกี เฟลเลอร์ เปิดบริษัท เอเบอร์ เอเคอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 51 และ 49 ตามลำดับ โดยบริษัท เอเบอร์ เอเคอร์ส เป็นบริษัทที่ดำเนินการนำไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ที่ถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมกับการเลี้ยงเชิงการค้าเข้ามา โดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมพันธุ์ไก่ เริ่มจากผู้ผลิต จะคัดเลือกไก่พันธุ์แท้ เพศผู้และเพศเมีย ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ต้องการ เพื่อนำพันธุ์มาผสมและควบคุมพันธุ์ตามที่วางแผนเอาไว้ และไก่รุ่นนี้จะถูกเจาะเลือดเพื่อคัดเลือกเอกลักษณ์เด่นประจำพันธุ์ของไก่แต่ละตัวเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ว่าไก่ตัวใดควรผสมกับตัวใด เพื่อให้ได้ไก่ที่จะนำมาเลี้ยงในเชิงการค้า ซึ่งเป็นไก่ที่ขายให้กับเกษตรกรใช้เลี้ยงเป็นไก่เพื่อเอาน้ำหรือเอาไข่ตามสายพันธุ์ ซึ่งผลจากการพัฒนาพันธุ์ไก่นี้โดยการกินอาหารสำเร็จรูปที่มีสูตรแน่นอนและโตอย่างรวดเร็วจากการเลี้ยงเดิมที่ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงถึง 9 เดือนเหลือระยะเวลาเพียง 10 สัปดาห์เท่านั้น ผลจากการนำพันธุ์ไก่นี้เข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยนั่นเอง ทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ในเชิงการค้าเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และเนื่องจากไก่พันธุ์ดังกล่าวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เมื่อก่อนอาหารตามสูตรที่กำหนด จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ต้องพึ่งพิงอาหารสัตว์ที่ผลิตจากบริษัทอีกทอดหนึ่งด้วย การนำ Package Technology ดังกล่าวเข้ามา จึงเป็นก้าวสำคัญของความก้าวหน้าในวงการอาหารสัตว์สำเร็จรูปในประเทศไทย

การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

จากความสำเร็จของกลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ โดยการนำ Package Technology เข้ามา จนทำให้ธุรกิจของคนประสบความสำเร็จ และเกษตรกรนิยมใช้อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูปในการ เลี้ยงสัตว์อย่างกว้างขวาง จึงทำให้มีผู้สนใจเข้ามาทำธุรกิจอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น โดยผู้ที่เข้ามา สนใจและทำธุรกิจนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในวงการพืชไร่ที่ค้าขาย ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ปลายข้าว และกากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นวัตถุดิบเชิงเดี่ยว เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการทำอาหารสัตว์ที่เกษตรกร ผสมเอง เมื่อมีการนำ Package Technology เข้ามา ผู้ประกอบการเหล่านี้จึงต้องขยายธุรกิจออกไป เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ได้แก่

กลุ่มบริษัทเบทาโกร ก่อตั้งในปี 2510 โดยถือกำเนิดมาจากกลุ่มพ่อค้าพืชไร่ ซึ่งเดิมเป็น ความร่วมมือของตระกูล “แต่โพธิ์พงษ์” และ “เลี้ยวไพรัตน์” ประกอบทั้งสองมีกิจการร่วมกันใน บริษัทข้าวของกลุ่มธนาคารพาณิชย์มาก่อน

กลุ่มบริษัทแหลมทองสหการ ก่อตั้งโดยตระกูล “ชนาชนวนิชย์” ซึ่งได้จดทะเบียนครั้งแรกเป็นบริษัทประกอบกิจการส่งออกพืชผลทางการเกษตร เมื่อปี 2593 และได้ขยายกิจการออกไป เรื่อยๆ ในปี 2506 จึงเริ่มเปิดโรงงานผลิตกระสอบปอ เพื่อแทนการนำเข้าและส่งออก ซึ่งเป็น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตอุตสาหกรรมภาคการเกษตร จนกระทั่งปี พ.ศ.2515 จึง ได้เริ่มก่อตั้งบริษัทผลิตอาหารสัตว์เป็นแห่งแรก

กลุ่มบริษัท ป.เจริญพันธ์ ก่อตั้งโดยตระกูล “ศิริมงคลเกษม” ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2519 ซึ่ง เดิมอยู่ในวงการค้าขายพืชไร่ ที่เป็นอาหารเชิงเดี่ยวมาก่อน ก่อตั้งบริษัทผลิตอาหารสัตว์ชื่อว่า บริษัท กรุงไทยอาหารสัตว์ จำกัด

กลุ่มบริษัทเซนทาโกร บริษัทเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยตระกูล “เลี้ยวไพรัตน์” และ “เหล้าวรวิทย์” ซึ่งเป็นตระกูลเครือญาติของภรรยาเจ้าของกิจการเป็นกลุ่มที่แยกตัวจากกลุ่มเบทาโกร โดยปัจจุบันกิจการได้เป็นของตระกูล “เหล้าวรวิทย์” ไปเกือบสิ้นเชิงเมื่อตระกูล “เลี้ยวไพรัตน์” ถอนตัวออกมา

กลุ่มบริษัทลิพัฒนา เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยนายวิสิทธิ์ ลีละศิธร

จากการที่บริษัทในกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ได้นำ Package Technology เข้ามา ทำให้เกิด ความคิดในด้านการจัดการธุรกิจแผนใหม่ ในโครงสร้างการทำธุรกิจต่อเนื่องในแนวดิ่ง (Vertical Integration) ซึ่งเป็นปรัชญาที่สำคัญในการทำงานของกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์และเป็นสาเหตุที่ทำให้ บริษัทอื่นๆ ต้องจัดการในแนวทางดังกล่าวในเวลาต่อมา

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์โดยทั่วไป จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรหรือเป็นเศษเหลือจากอุตสาหกรรมเกษตร เช่น ข้าวโพด รำละเอียด ปลาขี้ขาว กากถั่วเหลือง เป็นต้น โดยวัตถุดิบอาหารสัตว์จะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนที่มีคุณค่าทางอาหาร คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน แร่ธาตุและน้ำ ซึ่งเป็นโภชนาที่สัตว์ต้องการ
2. ส่วนที่ไม่มีคุณค่าทางอาหาร คือส่วนที่เป็นสารพวกเชื้อรา หรือกากที่ร่างกายไม่สามารถย่อยได้ หรือสารพิษที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น สารพิษอะฟลาทอกซิน ซึ่งถ้าสัตว์ได้รับสารพิษเข้าไปในร่างกายในปริมาณมาก จะส่งผลให้การเจริญเติบโตลดลงหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตได้

วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ในประเทศ แบ่งเป็น

1. วัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทแป้ง เป็นแหล่งวัตถุดิบที่ให้พลังงาน (Basal Feed Ingredient) ได้แก่
 - ข้าวโพด
 - ข้าวและผลิตภัณฑ์จากการสีข้าว ได้แก่ ปลาขี้ขาว รำละเอียด รำสกัด
 - มันสำปะหลัง
 - ข้าวฟ่าง
2. วัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทโปรตีน (Protein Supplement) ได้แก่
 - กากถั่วเหลือง
 - กากพืชน้ำมัน
 - กากถั่วลิสง
 - กากเมล็ดทานตะวัน
 - กากเมล็ดงา
 - กากมะพร้าว
 - กากเรปซีด
 - กากปาล์ม
 - ปลาป่น
 - เนื้อและกระดูกป่น
 - เนื้อหมูป่น
 - เนื้อไก่ป่น

สถานการณ์วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ (ธุรกิจอาหารสัตว์, 2548: 55-76)

ข้าวโพด

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีผลผลิตประมาณปีละ 4-4.5 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าปีละ 20,000 ล้านบาท ผลผลิตที่ได้เกือบทั้งหมดประมาณร้อยละ 95 ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ และใช้เลี้ยงสัตว์ในประเทศ โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งเกษตรกรผู้ผลิต พ่อค้า ไซโล โรงงานอาหารสัตว์ ผู้ประกอบการอาหารสัตว์ และผู้ส่งออกเนื้อสัตว์ ผลผลิตจะออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของตลาดในช่วง 2-3 เดือน จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องบริหารจัดการปริมาณข้าวโพดให้เพียงพอกับการใช้ตลอดทั้งปี

สถานการณ์ข้าวโพดในประเทศไทย :

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ ปีละ 7 ล้านไร่เศษ และผลผลิตแต่ละปีมีประมาณ 4-4.5 ล้านตัน ปริมาณการผลิตแต่ละปีไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ นครราชสีมา ลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ เลย ตาก เชียงราย พะเยา อุทัยธานี ชัยภูมิ พิจิตร โลก กำแพงเพชร และน่าน ซึ่งผลผลิตรวมของทั้งประเทศ สำหรับปี 2548/2549 จะมีประมาณ 4.003 ล้านตัน ลดลงจากปี 2547/2548 ที่มีผลผลิต 4.205 ล้านตัน ความต้องการใช้ :

ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีประมาณร้อยละ 95 ของผลผลิตทั้งประเทศ ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ปีละ 4-4.2 ล้านตัน ใช้ในอาหารไก่ประมาณร้อยละ 64 ใช้เป็นอาหารในการเลี้ยงสุกรประมาณร้อยละ 34 และใช้ในการเลี้ยงสัตว์อื่นๆ ประมาณร้อยละ 2 ความต้องการใช้ในปี 2547 มีแนวโน้มลดลง เหลือประมาณ 3.317 ล้านตัน เนื่องจากได้เกิดปัญหาแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ทำให้การเลี้ยงไก่ลดลง สำหรับปี 2548 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศประมาณ 3.687 ล้านตัน

การนำเข้า :

ปัจจุบันข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความสำคัญยิ่งต่อภาคปศุสัตว์ในประเทศ ซึ่งมีอัตราส่วนการขยายตัวสูงขึ้น ทำให้บางช่วงจำเป็นต้องมีการอนุญาตให้นำเข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ในแต่ละปี เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อระบบการค้าข้าวโพดภายในประเทศ และรักษาระดับราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม มีเสถียรภาพ เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การส่งออก :

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถส่งออกได้เสรีไม่ต้องเสียภาษีส่งออก ในอดีตประเทศไทยสามารถส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้มากถึง 1.2 ล้านตัน (ปี 2533) แต่เนื่องจากความต้องการใช้

ภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมีคุณภาพต่ำ ความชื้นสูง เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่ ออกสู่ตลาดมากในช่วงฤดูฝน อีกทั้งราคาในประเทศสูงกว่าตลาดโลก ทำให้การส่งออกมีแนวโน้มลดลง

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การกำหนดนโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นอำนาจหน้าที่คณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2548

1.1 ตามข้อผูกพัน WTO การนำเข้าจากประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ปริมาณนำเข้าต่ำสุด 54,700 ตัน ออกรับนำเข้าสูงสุดในโควตาร้อยละ 20 นอกโควตาร้อยละ 73

1.2 การเปิดตลาดนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายและมาตรการนำเข้า ตามมติคณะกรรมการนโยบายอาหาร ดังนี้

1.2.1 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกและไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO)

1.2.1.1 ในโควตา กำหนดปริมาณนำเข้า 54,700 ตัน ออกรับนำเข้าร้อยละ 20 โดยให้องค์การคลังสินค้า เป็นผู้นำเข้า และกำหนดระยะเวลานำเข้าระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2548

1.2.1.2 นอกโควตา ให้นำเข้าเสรีไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า โดยการนำเข้าจากประเทศสมาชิก WTO กำหนดออกรับนำเข้าร้อยละ 73 และค่าธรรมเนียมพิเศษตันละ 180 บาท และการนำเข้าจากประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) กำหนดออกรับนำเข้า กก.ละ 2.75 บาท และอากรพิเศษอีกร้อยละ 10.22 ของออกรับนำเข้า และค่าธรรมเนียมพิเศษตันละ 180 บาท

1.2.2 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ให้นำเข้าเสรีไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า โดยกำหนดออกรับนำเข้าร้อยละ 5

1.2.3 การนำเข้าจากกัมพูชา ลาว พม่า ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ให้นำเข้าได้เสรีไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้า โดยกำหนดออกรับนำเข้าร้อยละ 0 ทั้งนี้ ผู้นำเข้าทุกรายต้องจดทะเบียนและแจ้งปริมาณการนำเข้า การใช้ หรือจำหน่ายซึ่งต้องระบุผู้รับซื้อ และสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้าเป็นประจำทุกเดือน

1.2.4 การนำเข้าตามข้อตกลง FTA ไทย-ออสเตรเลีย

1.2.4.1 ในโควตา ปริมาณนำเข้า 5,470 ตัน ออกรนำเข้าร้อยละ 20 โดยให้องค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้า และกำหนดระยะเวลาการนำเข้าระหว่าง วันที่ 1 มีนาคมถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2548

1.2.4.2 นอกโควตา ให้นำเข้าโดยไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า ออกรนำเข้าร้อยละ 65.70

2. นโยบายการส่งออก

การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย สามารถส่งออกได้เสรี ไม่ต้องเสียภาษีส่งออก

3. นโยบายและมาตรการแทรกแซงตลาด

กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดมาตรการแทรกแซงตลาดมาตั้งแต่ปี 2537/38 จนถึงปัจจุบันโดยในปี 2547/2548 ได้กำหนดมาตรการการรับจำนำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยให้ อสค. และ ธ.ก.ส. รับจำนำข้าวโพด เมล็ดความชื้นไม่เกิน 30% จากเกษตรกรรายบุคคล ปริมาณ 800,000-1,000,000 ตัน เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการจำหน่ายและสร้างอำนาจด้านการต่อรองราคาเพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถชะลอการจำหน่าย เพื่อราคาที่สูงขึ้น และได้กำหนดราคารับจำนำข้าวโพด เมล็ดความชื้น 14.5 กก.ละ 5 บาท สูงกว่าราคารับจำนำในปีที่ผ่านมา 0.81 บาท

กากถั่วเหลือง

กากถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีนจากพืชที่มีคุณภาพสูง มีกรดอะมิโนจำเป็นหลายตัวและมีปริมาณมากที่สุดในโลก โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 5 ปีซ้อนหลัง (ปี 2542/43-2546/47) ประมาณ 121.70 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.46 ของปริมาณการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์หมวดโปรตีน

สถานการณ์กากถั่วเหลืองในประเทศไทย :

กากถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลือง ปัจจุบันมีโรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลืองจำนวน 11 ราย มีกำลังผลิตรวมปีละ 2.972 ล้านตันเมล็ดถั่วเหลือง ในปี 2547 โรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลือง ใช้เมล็ดถั่วเหลืองในการผลิต 1.341 ล้านตัน ผลิตกากถั่วเหลืองได้ประมาณ 0.906 ล้านตัน

ความต้องการใช้ :

ในปี 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประมาณความต้องการใช้กากถั่วเหลืองในประเทศสำหรับการผลิตอาหารสัตว์ ไว้ที่ประมาณ 2,246,862 ล้านตัน

การนำเข้า :

กากถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการใช้ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 1.5 ล้านตัน ในปี 2547 มีการนำเข้าจำนวน 1,262,261 ตัน มูลค่า 15,897 ล้านบาท ลดลงจากปี 2546 ซึ่งนำเข้าจำนวน 1,917,874 ตัน มูลค่า 18,948 ล้านบาท ผลมาจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ส่งผลให้ความต้องการใช้กากถั่วเหลืองในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ลดลง แหล่งนำเข้าที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ บราซิล อาร์เจนตินา อินเดีย และอเมริกา

การส่งออก :

การส่งออกกากถั่วเหลืองของประเทศไทย ต้องขออนุญาตในการส่งออก โดยไม่เสียอากรในการส่งออก แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยอนุญาตให้มีการส่งออก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการใช้ในประเทศ

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลือง

การกำหนดนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองเป็นอำนาจหน้าที่ของอำนาจหน้าที่คณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการนำเข้ากากถั่วเหลือง ปี 2548

1.1 ตามข้อผูกพัน WTO การนำเข้าจากประเทศสมาชิก องค์การการค้าโลก (WTO) ปริมาณนำเข้าต่ำสุด 230,559 ตัน อากรนำเข้าสูงสุดในโควต้า ร้อยละ 20 นอกโควต้าร้อยละ 133

1.2 ประเทศไทยเปิดตลาดนำเข้ากากถั่วเหลือง ปี 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองปี 2548 โดยให้นำเข้าเสรี ไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า ดังนี้

1.2.1 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก(WTO)

1.2.1.1 กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 4 และกำหนดให้ผู้มีสิทธินำเข้า ได้แก่ ผู้มีสิทธินำเข้ารายเดิม (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย สมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก สมาคมผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อการค้าและการส่งออก สมาคมปศุสัตว์ไทย สมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมผู้ใช้อัตถุดิบอาหารสัตว์)

หากมีผู้ยื่นขอมีสิทธินำเข้ารายใหม่ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการนโยบายอาหาร ทั้งนี้ผู้มีสิทธินำเข้าต้องรับซื้อกากถั่วเหลืองที่ผลิตจากเมล็ดในประเทศทั้งหมด ของโรงงานสกัดน้ำมันพืช ในราคาไม่ต่ำกว่า กก.ละ 9.50 บาท ณ หน้าโรงงานสกัดน้ำมันพืช ตลาดกรุงเทพมหานคร กำหนด

1.2.1.2 อกรนำเข้านอกโควต้า ร้อยละ 119

1.2.2 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนด อกรนำเข้าร้อยละ 5

1.2.3 การนำเข้าจากประเทศไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) และ ไม่ใช่สมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดอกรนำเข้าร้อยละ 6 และค่าธรรมเนียมพิเศษ ตันละ 2,519 บาท

1.2.4 การนำเข้าตามความตกลง FTA ไทย-ออสเตรเลีย กำหนดอกรนำเข้า ร้อยละ 0

2. นโยบายการส่งออก

การส่งออกกากถั่วเหลืองของประเทศไทย ต้องขออนุญาตในการส่งออก ไม่เสียอากรส่งออก แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยอนุญาตให้มีการส่งออก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการใช้ใน ประเทศ

ปลาปน

ปลาปนเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีนจากสัตว์ที่มีคุณภาพสูง มีกรดอะมิโน ที่จำเป็นครบทุกชนิด และยังมีสาร UGF (Un-identified Growth Factor) ซึ่งเร่งการเจริญเติบโตของ สัตว์ มีปริมาณการผลิตเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปีย้อนหลัง (ปี 2542/43 – 2546/47) ประมาณ 5.66 ล้านตัน หรือเป็นร้อยละ 2.55 ของปริมาณการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์หมวดโปรตีน โดยมีโปรตีนและราคา สูงสุดในบรรดาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีน

สถานการณ์ประเทศไทย :

ปลาปนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากปลาสด และใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ โดยทั่วไปใน อาหารสัตว์จะมีปลาปนประมาณร้อยละ 7-10 บางชนิดมีถึงร้อยละ 35 เนื่องจากต้องการเร่งการ เจริญเติบโต เช่น อาหารกุ้งกุลาดำ

การผลิต :

1. วัตถุดิบ แหล่งจับปลาของไทยจะอยู่บริเวณรอบอ่าวไทย และทะเลอันดามัน และ เนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (exclusive economic zone) ของประเทศเพื่อนบ้าน ทำ

ให้เนื้อที่การทำประมงของไทยถูกจำกัด เขตความกว้างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เป็นระยะ 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการผลิตปลาทูน่าได้แก่

- ปลาเป็ด (trash fish) เป็นปลาเบญจพรรณที่เก็บโดยเรือประมงที่ใช้เครื่องมือประเภทอวนลาก

- ปลาหลังเขียว เป็นปลาผิวน้ำ
- เศษปลา จากโรงงานอาหารทะเลกระป๋อง

2. แหล่งผลิต โรงงานปลาทูน่าส่วนใหญ่จะรับซื้อวัตถุดิบจากเรือประมงทั่วไป และบางโรงงานก็จะมีเรือเป็นของตนเอง รวมทั้งมีการรับซื้อปลาทูน่าจากน่านน้ำไทยด้วย เพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอในการเดินเครื่องจักร โรงงานผลิตปลาทูน่าของไทยมีดังนี้ ภาคใต้มี 30 โรงงาน ภาคกลาง 27 โรงงาน

3. ผลผลิต ปริมาณการผลิตปลาทูน่าของไทยมีประมาณปีละ 4.5-6 แสนตัน ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตในปีนั้นๆ โดยปริมาณการผลิตปลาทูน่ามีมากที่สุดที่ จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณร้อยละ 27.99 ของปริมาณการผลิตทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่จังหวัด นครศรีธรรมราช ปัตตานี สงขลา ตรัง สมุทรปราการ ตรัง ระยอง และภูเก็ต โดยปกติการผลิตปลาทูน่า 1 กิโลกรัมจะต้องใช้ปลาเป็ดประมาณ 3.4-4.5 กิโลกรัม

ความต้องการใช้ :

ในปี 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประมาณความต้องการใช้ปลาทูน่าในประเทศสำหรับการผลิตอาหารสัตว์ไว้ประมาณ 589,215 ตัน

การนำเข้า :

การผลิตปลาทูน่าคุณภาพดีในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ การนำเข้าลดลงตามลำดับ จากจำนวน 100,650 ตัน มูลค่า 1,844 ล้านบาท ในปี 2543 เหลือจำนวน 4,725 ตัน มูลค่า 118 ล้านบาท ในปี 2546 แต่กลับเพิ่มขึ้นในปี 2547 เป็นจำนวน 10,081 ตัน มูลค่า 247 ล้านบาท โดยนำเข้าจากประเทศเปรู พม่า มาเลเซีย เดนมาร์ก และเวียดนาม

การส่งออก :

การส่งออกของประเทศไทยมีการส่งออกปีละ 4,000-8,000 ตันเศษ ระหว่างปี 2542-45 ปริมาณการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นเป็นประมาณปีละ 10,000 ตันเศษ และในปี 2547 มีการส่งออกจำนวน 18,954 ตัน มูลค่า 436 ล้านบาท โดยส่งออกไปยัง ไต้หวัน จีน เวียดนาม อินเดีย อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการการนำเข้าปลาป่น

การกำหนดนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการการนำเข้าปลาป่นปี 2548

- ปลาป่นโปรตีน 60% ขึ้นไป ให้นำเข้าได้เสรี และช่วงเวลานำเข้า
- การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดการนำเข้า

ร้อยละ 5

- การนำเข้าจากประเทศสมาชิก และไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) รวมทั้งไม่ใช่สมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดการนำเข้าร้อยละ 10 และอากรพิเศษอีกร้อยละ 50

2. นโยบายการส่งออกปลาป่น การส่งออกปลาป่นของประเทศไทยสามารถส่งออกได้เสรี และไม่เสียอากรส่งออก

กระบวนการผลิตอาหารสัตว์

การผลิตอาหารสัตว์ของโรงงานขนาดใหญ่ในปัจจุบัน จะมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากต่างประเทศเข้ามาควบคุมกระบวนการผลิต ทำให้มีการใช้แรงงานคนน้อยลง โดยมีขั้นตอนในการผลิตอาหารสัตว์ดังนี้

1. การจัดเก็บวัตถุดิบ วัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิตเป็นอาหารสัตว์จะมีการจัดเก็บที่ถังโดยข้าวโพดที่ใช้ในการผลิตจะต้องเป็นข้าวโพดที่แห้ง ความชื้นไม่เกิน 14.5 % ถ้าข้าวโพดมีความชื้นมากกว่า 14.5 % โรงงานจะต้องอบข้าวโพดเพื่อให้ความชื้นในเมล็ดลดลง ก่อนที่จะจัดเก็บเนื่องจากถ้าจัดเก็บในขณะที่ความชื้นสูงจะทำให้เกิดรา ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ได้

2. การโม่วัตถุดิบ เนื่องจากวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิตอาหารสัตว์บางชนิดมีขนาดใหญ่ เช่น ข้าวโพด มันเส้น ข้าวฟ่าง กากถั่วเหลือง ต้องทำการโม่ให้มีขนาดเล็กก่อน เพื่อให้การผสมคลุกเคล้ามีประสิทธิภาพไม่เกิดการแยกชั้น นอกจากนั้นการโม่ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้อาหารของสัตว์ทำให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่า

3. การชั่งน้ำหนักวัตถุดิบ จะควบคุมโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งโรงงาน วัตถุดิบที่จะใช้ในการผสมเป็นอาหารสัตว์จะชั่งตามสัดส่วนตามที่สูตรกำหนดไว้ โดยในปัจจุบันการทำสูตรอาหารสัตว์จะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณว่าอาหารสัตว์ในแต่ละชนิดและแต่ละระยะต้องการพลังงาน โปรตีน วิตามิน และแร่ธาตุจำนวนเท่าใด เพื่อคำนวณว่าต้องการใช้วัตถุดิบแต่ละชนิดเท่าใดเพื่อประกอบเป็นสูตรอาหาร ให้สอดคล้องกับความต้องการของสัตว์ การชั่งวัตถุดิบจะควบคุมโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งทำให้ใช้พนักงานน้อยลง

4. การผสมอาหารสัตว์ จะมีการผสมวัตถุดิบอาหารสัตว์และของเหลว ตามเวลาที่กำหนดในโปรแกรม เพื่อให้วัตถุดิบ ของเหลวและแร่ธาตุผสมกันเป็นเนื้อเดียว

5. การเติมน้ำ เพื่อให้อาหารสุกและฆ่าจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ เช่น เชื้อ Salmonella ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่ทำให้สัตว์ที่กินมีอาการท้องเสีย

6. การอัดเม็ด เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงในเชิงพาณิชย์การนำอาหารสัตว์ที่ผสมแล้วไปอัดเม็ดจะทำให้การกินได้ของสัตว์และการเจริญเติบโตของสัตว์สม่ำเสมอ และได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนดในแต่ละสายพันธุ์ อุณหภูมิที่ใช้ในการอัดเม็ดจะอยู่ประมาณ 70-80 องศาเซลเซียส

7. การทำให้เย็น เนื่องจากในกระบวนการอัดเม็ดอาหารสัตว์จะมีอุณหภูมิสูง จึงต้องทำให้เย็นอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันการจับกันเป็นก้อนของอาหารและการเกิดเชื้อรา

8. การบรรจุ เมื่ออาหารสัตว์ผ่านกระบวนการผลิตเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการนำมาบรรจุให้เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของอาหารสัตว์ไว้ก่อนที่จะนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งปัจจุบันอาหารสัตว์จะมีการบรรจุขายเป็นรถบรรทุก (bulk) และบรรจุถุง โดยแต่ละบริษัทจะมีขนาดถุงบรรจุที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ 10 ถึง 40 กิโลกรัม

โครงสร้างต้นทุนของการผลิตอาหารสัตว์

จากตารางที่ 3.1 แสดงถึงต้นทุนในการผลิตอาหารสัตว์ 1 ตู ของโรงงานอาหารสัตว์ โดยสามารถจำแนกตามค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทต่อต้นทุนทั้งหมด ดังนี้

1. ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบ เป็นต้นทุนในสัดส่วนที่สูงที่สุดในการผลิตอาหารสัตว์ถึงร้อยละ 87.45 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งประกอบวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ ได้แก่ ข้าวโพด กากถั่วเหลือง ปลาป่น ปลาขี้ขาว รำข้าว น้ำมัน วิตามิน และเกลือแร่ต่างๆ การประกอบสูตรอาหารแต่ละผู้ประกอบการจะต้องให้มีต้นทุนในการผลิตที่คงที่และมีต้นทุนต่ำ และมีการใช้วัตถุดิบทดแทนในช่วงที่วัตถุดิบที่มีราคาแปรปรวน เนื่องจากอาหารสัตว์เป็นสินค้าที่ควบคุมราคาทางผู้ประกอบการไม่สามารถที่จะขึ้นราคาเองได้ ประกอบกับถ้าราคาสูงก็ไม่สามารถ

แข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทางผู้ประกอบการแต่ละรายจึงนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการคำนวณสูตรอาหาร เพื่อให้ต้นทุนในการผลิตอาหารเหมาะสมและสามารถเปลี่ยนแปลงสูตรได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดสถานะการเปลี่ยนแปลงราคาของวัตถุดิบ

2. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงเป็นอันดับสอง รองจากต้นทุนด้านวัตถุดิบ มีสัดส่วนร้อยละ 10.06 ประกอบด้วยต้นทุนค่าแรงงาน ค่าพลังงาน ค่าภาชนะบรรจุ ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร ค่าซ่อมบำรุง และค่าวัสดุสิ้นเปลืองอื่นๆ

3. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริหาร เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนร้อยละ 1.89 ประกอบด้วยค่าเงินเดือน ค่าดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายอื่นๆด้านการบริหาร

4. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการขาย เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนร้อยละ 0.6 ประกอบด้วยค่าโฆษณา และค่าใช้จ่ายด้านการตลาด

จากโครงสร้างของต้นทุนอาหารสัตว์พบว่า ต้นทุนส่วนใหญ่ในการผลิตอาหารสัตว์ ได้แก่ ต้นทุนด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ ดังนั้นผู้ผลิตแต่ละรายจึงต้องมีกลยุทธ์ในการซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ในช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก และมีราคาถูก เพื่อเก็บไว้ในโกดัง หรือไซโล หรืออาจจะมีการนำวัตถุดิบทดแทนอื่นๆมาใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อให้ต้นทุนในการผลิตอาหารสัตว์ถูกหรือมีสารอาหารใกล้เคียงกับช่วงที่วัตถุดิบมีราคาแพง ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ใช้ในการแข่งขันกับคู่แข่งในตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่ มีความสามารถในการเก็บวัตถุดิบที่มากกว่าผู้ประกอบการรายเล็ก ซึ่งเสียเปรียบในด้านของต้นทุน

ตารางที่ 3.1 แสดงโครงสร้างต้นทุนอาหารสัตว์ พ.ศ.2545

รายการ ต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ร้อยละ		
ค่าวัตถุดิบ	87.45	
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	10.06	
ดอกเบี้ยจ่าย		4.47
ค่าภาชนะบรรจุ		1.46
เงินเดือน ค่าจ้าง และสวัสดิการ		1.25
ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา		1.02
ค่าพลังงาน เชื้อเพลิง		0.30
ค่าซ่อมแซม		0.22
ค่าวัสดุสิ้นเปลือง		0.06
ค่าเบี้ยประกันภัย		0.05
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		0.60
ค่าเสื่อมราคา		0.63
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	1.89	
เงินเดือนค่าจ้าง และสวัสดิการ		1.07
ค่าน้ำมัน		1.02
ค่าซ่อมแซม		0.10
ค่าไฟฟ้า น้ำประปา		0.07
ค่าโทรศัพท์- สื่อสาร		0.06
ค่าวัสดุอุปกรณ์		0.05
ค่าเสื่อมราคา		0.23
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		0.26
ค่าใช้จ่ายในการขาย	0.60	
ค่าขนส่ง		0.56
ค่าโฆษณาและส่งเสริมการขาย		0.04
รวม	100.00	

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2546

ประเภทของอาหารสัตว์

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป เป็นอาหารสัตว์ที่สามารถนำไปเลี้ยงสัตว์ได้ทันที เพราะมีสารอาหารครบถ้วน คือ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน อาหารสัตว์ประเภทนี้มีทั้งชนิดที่เป็นเม็ดและผง แล้วแต่ชนิดของสัตว์หรือความต้องการของเกษตรกร

ข้อดีของอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป ได้แก่

อาหารมีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามความต้องการของสัตว์ในแต่ละระยะ

ตัดปัญหาเรื่องการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบที่จะนำมาผสมเป็นอาหารสัตว์

มีความน่ากินและสัตว์จะได้รับสารอาหารครบถ้วน

ทำให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารและอัตราการเจริญเติบโตดีขึ้น

ลดปัญหาเรื่องฝุ่นอาหาร และปัญหาระบบทางเดินหายใจของสัตว์

2. หัวอาหาร หรืออาหารสัตว์เข้มข้น ประกอบด้วยวัตถุดิบที่ให้โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของสัตว์ เช่น ปลาป่น กากถั่วเหลือง วิตามิน เกลือแร่ และยาปฏิชีวนะ ซึ่งเมื่อผู้เลี้ยงจะนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์จะต้องผสมกับวัตถุดิบอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปอีก ซึ่งเป็นคาร์โบไฮเดรต เช่น ข้าวโพด ปลายข้าว รำข้าว เป็นต้น ตามสัดส่วนที่แต่ละโรงงานกำหนด อาหารสัตว์ประเภทนี้จะเป็นอาหารผงทั้งหมด

ข้อดีของการใช้หัวอาหาร ได้แก่

2.1 มีความคล่องตัวในการเลือกใช้วัตถุดิบที่ต้องผสมกับหัวอาหารให้เหมาะสมกับสภาวะราคา และคุณภาพในขณะนั้นๆ

2.2 มีความคล่องตัวในการเลือกใช้ยา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสัตว์ในแต่ละระยะ

2.3 ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารในกรณีที่วัตถุดิบที่นำมาผสมกับหัวอาหารมีราคาถูกกว่าราคาทั่วไป

ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศไทย

เนื่องจากการผลิตอาหารสัตว์ในปัจจุบันประสบกับปัญหาปริมาณวัตถุดิบในประเทศไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่น เป็นต้น สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยจึงมีการประมาณการความต้องการอาหารสัตว์ เพื่อประมาณการความต้องการใช้วัตถุดิบที่สำคัญทั้งที่ผลิตได้เองในประเทศและควรนำเข้าเป็นปริมาณเท่าใด วิธีการประมาณเริ่มจากการกำหนดปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ต่อตัวสัตว์แต่ละชนิด แล้วประมาณการจำนวนสัตว์แต่ละชนิดที่จะเลี้ยงในรอบ

ปีนั้น ซึ่งผลคูณของข้อมูลทั้งสองก็จะเป็นปริมาณอาหารสัตว์ที่ต้องการ แต่ละชนิดในปีนั้น ซึ่งเป็นตัวเลขปริมาณอาหารสัตว์ที่ใกล้เคียงกับตัวเลขความเป็นจริงมากที่สุด ประกอบกับเป็นตัวเลขที่ได้รับการยอมรับจากบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เพราะไม่มีหน่วยงานใดสามารถสำรวจหาตัวเลขที่แท้จริงได้ ดังผลการประมาณของปี พ.ศ. 2541-2548 ดังข้อมูลในตารางที่ 3.2

จากการวิเคราะห์ความต้องการอาหารใช้อาหารสัตว์ภายในประเทศ พบว่าหมวดอาหารไก่ทุกประเภทรวมกันมีสัดส่วนมากที่สุดประมาณร้อยละ 48-55 ของอาหารสัตว์ทั้งหมด ซึ่งพบว่าโรงงานอาหารสัตว์เกือบทุกบริษัทมีสัดส่วนการผลิตอาหารไก่สูงที่สุด เนื่องจากการเลี้ยงไก่ในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะไก่กระทุงหรือไก่เนื้อ จากเหตุผลที่นอกจากมีการผลิตเพื่อการบริโภคในประเทศแล้วยังมีการส่งออกเนื้อไก่ไปจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จากตารางที่ 3.2 พบว่า ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2546 จาก 810 ล้านตัวเป็น 957 ล้านตัว แต่ในปี พ.ศ. 2547 เกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนกทำให้ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศลดลงเหลือเพียง 717 ล้านตัวเท่านั้น สำหรับความต้องการใช้อาหารสัตว์ในปี พ.ศ. 2547 ประเภทไก่เนื้อมีความต้องการเพียง 2.99 ล้านตันลดลงจากปี พ.ศ. 2546 ที่มี 3.9 ล้านตัน ส่วนทางไก่ไข่ จะเห็นว่าจำนวนไก่ไข่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นลักษณะเดียวกับไก่เนื้อจากที่มีอยู่ 38.60 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2541 เพิ่มขึ้นเป็น 60.37 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2546 และมีปริมาณไข่ลดลงในช่วงที่เกิดไข้หวัดนกปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียง 45.88 ล้านตัว ทำให้ความต้องการใช้อาหารไก่ไข่ลดลงเหลือเพียง 0.877 ล้านตันลดลงจากปี พ.ศ. 2546 ที่มี 1.16 ล้านตัน

หมวดอาหารสุกรจากตารางที่ 3.2 พบว่ามีสัดส่วนประมาณร้อยละ 30-37 โดยมีแนวโน้มการเลี้ยงเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนสุกร 8.08 ล้านตัว เพิ่มขึ้นเป็น 12.8 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2548 ส่งผลให้ปริมาณการใช้อาหารสุกรเพิ่มมากขึ้นจาก 2.70 ล้านตันเป็น 4.28 ล้านตันในปี พ.ศ. 2548 ส่วนหมวดอาหารเป็ดและอาหารโค ยังมีสัดส่วนปริมาณน้อยทั้งด้านปริมาณตัวสัตว์และปริมาณการใช้อาหารจากปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมดในประเทศ

ตารางที่ 3.2 ประมาณการปริมาณประชากรสัตว์ และปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศ
ปี พ.ศ. 2541-2548

ชนิดของสัตว์	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
<u>ปริมาณสัตว์ที่เลี้ยง (ล้านตัว)</u>								
ไก่เนื้อ	728.00	800.00	837.20	885.04	885.04	957.00	717.60	730.00
ไก่พ่อแม่พันธุ์	8.00	8.80	9.72	10.28	10.79	12.34	9.26	9.30
ไก่ไข่เล็กรุ่น	10.00	21.34	28.65	25.51	25.51	27.97	21.26	32.00
ไก่ไข่ให้ไข่	28.60	30.48	33.18	29.55	29.55	32.40	24.62	36.00
ไก่ไข่พ่อแม่พันธุ์	0.84	0.88	0.48	0.45	0.45	0.49	0.37	0.40
หมูขุน	7.40	7.40	8.40	8.46	8.41	9.94	9.94	12.00
หมูพันธุ์	0.68	0.65	0.65	0.65	0.68	0.71	0.74	0.80
เป็ดเนื้อ	15.00	15.00	15.00	17.68	17.68	19.00	15.00	18.00
เป็ดพันธุ์	0.19	0.19	0.19	0.19	0.19	0.20	0.13	0.18
เป็ดไข่	2.45	2.45	1.90	1.70	1.50	1.50	1.00	1.00
โคนม	0.34	0.35	0.32	0.34	0.35	0.37	0.37	0.39
<u>ปริมาณอาหารสัตว์ที่ใช้ (พันตัน)</u>								
ไก่เนื้อ	2,577.12	2,832.00	3,013.92	3,354.30	3,354.30	3,923.70	2,999.57	3,051.40
ไก่พ่อแม่พันธุ์	360.00	396.00	437.40	462.51	485.55	555.30	416.66	418.50
ไก่ไข่เล็กรุ่น	216.67	462.37	620.75	552.65	552.65	606.02	460.57	693.33
ไก่ไข่ให้ไข่	1,144.00	1,219.20	1,327.20	1,181.96	1,181.96	1,296.30	984.96	1,440.00
ไก่ไข่พ่อแม่พันธุ์	37.80	39.60	21.60	20.03	20.03	21.96	16.65	18.00
หมูขุน	2,072.00	2,072.00	2,352.00	2,496.59	2,480.95	2,923.30	2,932.30	3,540.00
หมูพันธุ์	632.40	604.50	604.50	604.50	632.40	660.30	688.20	744.00
เป็ดเนื้อ	126.00	126.00	126.00	148.51	148.51	159.60	126.00	151.20
เป็ดพันธุ์	13.87	13.87	13.87	13.87	13.87	14.60	9.49	13.14
เป็ดไข่	159.25	59.25	123.50	110.50	97.50	97.50	65.00	65.00
โคนม	372.30	383.25	350.40	367.92	386.32	405.15	405.15	427.05

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2548

ความเป็นมาของโรคไข้หวัดนก

ไข้หวัดนก (อังกฤษ: avian influenza หรือชื่อสามัญ bird flu) เป็นเชื้อหวัดที่พบในสัตว์ปีก ค้นพบครั้งแรกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในประเทศอิตาลี(เรียกกันว่าไข้หวัดสเปน) โรคนี้ระบาดอย่างหนักทั่วทวีปเอเชีย ปัจจุบันพบกระจายอยู่ทั่วโลก เริ่มระบาดครั้งแรกที่ฮ่องกงในปี พ.ศ. 2540 ในครั้งนั้นมีผู้ติดเชื้อ 18 คน เสียชีวิตไป 6 คน และกลับมาระบาดอีกครั้ง ในประเทศไทย บริเวณจังหวัดอุบลราชธานี และปทุมธานี และเมือง Chaohu ในประเทศจีน เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 การระบาดของไข้หวัดนก สร้างความเสียหายอย่างมากให้กับอุตสาหกรรมสัตว์ปีก โดยเฉพาะในประเทศไทยและเวียดนาม มีการฆ่าสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่ในฟาร์มไปหลายล้านตัว เพื่อระงับการแพร่กระจายของโรค

โรคไข้หวัดนก เป็นโรคติดต่อของสัตว์ประเภทนก เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่บางสายพันธุ์ที่พบในนก ตามปกติโรคนี้ติดต่อกันได้ไม่มากนัก แต่คนที่สัมผัสใกล้ชิดกับสัตว์ที่เป็นโรคอาจติดเชื้อได้ มีรายงานการเกิดโรคในคนครั้งแรกในปี 2540 เมื่อเด็กชายชาวฮ่องกงวัย 3 ขวบ เสียชีวิตด้วยไข้หวัดใหญ่อย่างกะทันหันจากการติดเชื้อไวรัสไก่ ในคราวที่เกิดโรคระบาดของสัตว์ปีกในฮ่องกง

ไข้หวัดใหญ่ หรือ Influenza หมายถึง โรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส Influenza ในตระกูล Orthomyxoviridae ซึ่งเป็น RNA ไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้ม (Envelope) โดยมี Surface Antigens ที่สำคัญ ได้แก่ Hem agglutinin (H) มี 15 ชนิด และ Neuraminidase (N) มี 9 ชนิด เชื้อไวรัส Influenza แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม A : แบ่งย่อยเป็นหลาย Subtypes ตามความแตกต่างของ H และ N Antigens พบในคนและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ดังนี้ คน ปกติพบ 3 ชนิด ได้แก่ H1N1, H2N2, H3N2 ส่วน H5N1 หรือไข้หวัดนกนั้นเพิ่งพบเป็นครั้งแรกในปี 2540 สุกร พบ 3 ชนิด ได้แก่ H1N1, H1N2 และ H3N2 ม้า พบ 2 ชนิด ได้แก่ H3N8 และ H7N7 สัตว์ปีก พบทุกชนิด ได้แก่ H1-15 และ N1-9

กลุ่ม B : ไม่มี Subtype พบเฉพาะในคน

กลุ่ม C : ไม่มี Subtype พบในคนและสุกร

เชื้อไวรัสนี้มีเปลือกหุ้มจึงถูกทำลายได้ง่ายด้วยความร้อน (เช่น ที่อุณหภูมิ 56°C นาน 3 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 60°C นาน 30 นาที เป็นต้น) และสารเคมีต่าง ๆ เช่น สารที่มีคุณสมบัติในการละลายไขมัน (Lipid Solvents), ฟอर्मาลิน (Formalin), Betapropiolactone, Oxidizing Agents, Sodium Dodecylsulfate, Hydroxylamine, Ammonium Ions และ Iodine Compounds แต่เชื้อนี้สามารถคงอยู่ได้นานในสิ่งขับถ่าย เช่น น้ำมูก น้ำตา น้ำลาย เสมหะ อุจจาระ เชื้อนี้ยังสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงทาง Antigenicity ได้ง่าย โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่ยีนเพียงเล็กน้อย (Antigenic

Drift) หรือมีการเปลี่ยนแปลงในกรณีที่เซลล์มีการติดเชื้อ 2 Subtype ที่แตกต่างกัน กลายเป็น Subtype ใหม่ (Antigenic Shift) หรือกลายพันธุ์ได้

ลำดับเหตุการณ์การระบาดของไข้หวัดนก

รัฐบาลไทยยอมรับเป็นครั้งแรกว่ามีการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศ เมื่อเดือนมกราคม 2547 หลังจากประเทศเวียดนามและประเทศเกาหลีใต้ ได้ประกาศว่ามีการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศ จากการประกาศครั้งนี้ส่งผลให้สหภาพยุโรปและญี่ปุ่นงดนำเข้าเนื้อสัตว์ปีกจากประเทศไทย ในเดือนเดียวกันนั้นพบเด็กชายวัย 6 ปี เสียชีวิตจากการติดเชื้อไข้หวัดนกเป็นคนแรก วันที่ 27 มกราคม 2547 ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม เรื่องไข้หวัดนก ระหว่างประเทศ ปลายเดือนมกราคมกรมปศุสัตว์ประกาศเพิ่มพื้นที่พบไข้หวัดนกเพิ่มอีก 4 จังหวัด คือ แม่ฮ่องสอน ตาก มหาสารคาม และอุดรธานี

ต้นเดือนเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่พบเชื้อไข้หวัดนกในเพชรบุรี พังงา ลพบุรี ชลบุรี และ เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ เพิ่ม หลังจากนั้นช่วงกลางเดือนกรมปศุสัตว์ได้ประกาศซ้ำพื้นที่ที่พบไข้หวัดนก ได้แก่ อุทัยธานี อุดรดิตถ์ สุโขทัย เพชรบุรี กาญจนบุรี ชัยภูมิ พังงา นครปฐม ให้ทำลายไก่ในรัศมี 1 ก.ม. และพบจุดใหม่ที่ จ. ร้อยเอ็ด ให้ทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 5 ก.ม.พบผู้ป่วยเด็กอายุ 6 ปี ที่ต้องสงสัยติดเชื้อไข้หวัดนก จังหวัดกาญจนบุรี และผู้ป่วยหญิงอายุ 58 ปี ที่จังหวัดสุพรรณบุรีเสียชีวิต และพบผู้ป่วยเด็กติดเชื้อไข้หวัดนกที่จังหวัดชัยภูมิ ไข้หวัดนกใน วันที่ 3 ก.พ. EU ประกาศห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย แต่ยังไม่ให้นำเข้าสินค้าปรุงสุกได้ กรมปศุสัตว์มีประกาศหากผลการตรวจสอบไก่ Positive จะเข้าไปทำลายไก่ที่เลี้ยงในรัศมี 1 ก.ม. วันที่ 18 ก.พ. รัฐบาลจะให้มีการจัดโซนการเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออกและเพื่อขายในประเทศ ในต่างประเทศจีนประกาศพบโรคไข้หวัดใน 10 มณฑล ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย ฮองกง สั่งห้ามนำเข้าไก่จากอเมริกา เนื่องจากพบไข้หวัดนก

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศมาตรการการลงลูกไก่ต้องเป็นฟาร์มมาตรฐาน หรือต้องผ่านการรับรองว่าฟาร์มปลอดเชื้อจากปศุสัตว์จังหวัด และต้องมีใบอนุญาตลงลูกไก่รุ่นต่อรุ่น ด้านผู้ติดเชื้อไข้หวัดนก พบหญิงอายุ 39 ปีที่ จ. พระนครศรีอยุธยาเสียชีวิตแล้วเป็นรายที่ 8 ในต่างประเทศพบไข้หวัดนกที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และฮ่องกงมีประกาศให้นำเข้าไก่แช่แข็งจากประเทศจีนได้ แต่ยังไม่อนุญาตไก่มีชีวิต

เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2547 พบพื้นที่เกิดโรคไข้หวัดนกในจังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถประกาศเป็นพื้นที่ปลอดโรคไข้หวัดนกได้ ในต่างประเทศพบไข้หวัดนกในเป็ด ที่ประเทศญี่ปุ่น

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยประกาศเป็นพื้นที่สีเขียวทั่วประเทศพร้อมทั้งประกาศให้เงินช่วยเหลือเกษตรกรรอบที่ 2

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ได้ขอความร่วมมือบริษัทต่างๆ ให้ผลิตไก่เนื้อเพื่อการส่งออกไม่เกิน 13 ล้านตัวต่อสัปดาห์ เกาหลีอนุญาตให้นำเข้าไก่ปรุงสุกจากจีนและไทย ในต่างประเทศยังพบไข้หวัดนกในเวียดนามอย่างต่อเนื่อง

เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์มีประกาศพื้นที่พบการระบาดของไข้หวัดนกได้แก่ พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี อุตรดิตถ์ สุโขทัย อ่างทอง สุพรรณบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ชลบุรี ลพบุรี สระบุรี หนองคาย กรุงเทพฯ ขอนแก่น นนทบุรี พิษณุโลก เชียงราย ต่างประเทศพบการระบาดที่เกาะชวา อินโดนีเซีย และที่ไซบีเรีย รัสเซีย

เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่พบเชื้อไข้หวัดนก รวม 26 จังหวัดได้แก่ เชียงราย สุโขทัย อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร พิษณุโลก นครสวรรค์ ปราจีนบุรี อุทัยธานี ปทุมธานี อยุธยา ปทุมธานี ลพบุรี สระบุรี อ่างทอง กรุงเทพฯ สมุทรปราการ ชลบุรี หนองคาย เลย ขอนแก่น นนทบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก นราธิวาส นครศรีธรรมราช และสงขลา และออกมาตรการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ปีกทุกชนิด เป็นเวลา 5 ปี ด้านกระทรวงสาธารณสุขประกาศไม่มีผู้ติดเชื้อไข้หวัดในการระบาดรอบสอง และออกประกาศห้ามใช้วัคซีนรวมทั้งมีบทลงโทษ 3 ปีเป็นกฎกระทรวง รวมทั้งประกาศกฎกระทรวงห้ามขายวัคซีนป้องกันไข้หวัดนก ต่างประเทศยังพบการเสียชีวิตจากผู้ที่ติดเชื้อไข้หวัดนกและมีการระบาดในสัตว์ปีก เวียดนามอย่างต่อเนื่อง มาเลเซียพบการระบาดที่รัฐกลันตัน

เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2547 สมาคมไก่ชนเรียกร้องขอให้มีการใช้วัคซีนป้องกันไข้หวัดนก ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อประชุมคัดค้านการใช้วัคซีนป้องกันไข้หวัดนก รัฐบาลมีประกาศห้ามการใช้วัคซีนในไก่ทุกประเภท ยกเว้นในห้วงทดลองในความรับผิดชอบของรัฐบาลเท่านั้น กรมปศุสัตว์ประกาศพบเชื้อไข้หวัดนกเพิ่มขึ้นเป็น 30 จังหวัด

เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพบเชื้อไข้หวัดนก รวม 40 จังหวัด พบเสียชีวิตส่วนเสียศรีราชาตาย 23 ตัวจากการกินไก่ที่คาดว่าติดเชื้อไข้หวัดนก ต่างประเทศพบไข้หวัดนกที่เกาะชวา อินโดนีเซีย

เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์สรุปผลการ X-Ray พื้นที่ไม่พบโรคไข้หวัดนกเลยมี 26 จังหวัด พบโรคประปราย 29 จังหวัด และพื้นที่พบเกิน 5 ครั้ง 21 จังหวัด โดย 65% พบในไก่ชนและไก่พื้นบ้าน 12.48%พบในเป็ดไข่ 7.9%พบในเป็ดเนื้อ 2.39%พบในไก่ไข่ และ 2.0%พบในไก่เนื้อ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการกู้เงินเพื่อนำไก่สดไปขายในต่างประเทศ จำนวน 100,000 ตัน

เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่เฝ้าระวัง 19 จังหวัด และพบนกธรรมชาติติดเชื้อไข้หวัดนก 6 ชนิด ได้แก่ นกกระสา นกปากห่าง นกฟิราบ นกกระดิกจี๋หมู นกเขาไฟ และนกแซงแซวหางปลา ต่างประเทศพบผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นที่เมืองกัมบะ โตเกียว และที่เวียดนาม

เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2548 FAO, กรมปศุสัตว์และคณะสัตวแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งศูนย์พยากรณ์ไข้หวัดนกขึ้นที่ จังหวัดสุพรรณบุรี EU ประกาศยกเลิกการนำเข้าสัตว์ปีกจากญี่ปุ่น และเกาหลี

เดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศพบพื้นที่ต้องสงสัยเป็นไข้หวัดนก รวม 7 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ เพชรบุรี สุพรรณบุรี อุตรธานี พิษณุโลก นครราชสีมาและพิจิตร ในเวียดนามยังพบผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากการติดเชื้อไข้หวัดนกเพิ่มขึ้น

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศเหลือพื้นที่เฝ้าระวังอยู่ 7 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก นนทบุรี สุพรรณบุรี กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุตรดิตถ์ ที่เวียดนามพบผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มขึ้น

เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลจัดตั้งเครือข่ายการเฝ้าระวังและควบคุมโรคไข้หวัดนก โดยแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน ได้แก่ พบการระบาดเกิน 3 ครั้ง เป็นสีแดงมี 9 จังหวัด พบการระบาดเกิน 2 ครั้งเป็นสีเหลืองมี 42 จังหวัด และพบการระบาดเกิน 1 ครั้งหรือไม่พบเลยเป็นสีเขียวมี 24 จังหวัด

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีผู้ติดเชื้อไข้หวัดนกที่เกาะสุลาเวสี เป็นคนแรก ของอินโดนีเซีย และที่เวียดนามมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอีก 1 ราย

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2548 ที่เวียดนามพบผู้ติดเชื้อไข้หวัดนกเพิ่มขึ้นอีก 8 รายและมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอีก 1 ราย ในจีนพบว่ามีการเปิดและห้ามติดเชื้อที่เมืองซางจิง มณฑลซินเจียง

เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกต้องมีใบรับรองจากต้นทาง ส่วนปลายทางต้องให้ผู้นำท้องถิ่นและปศุสัตว์ปลายทางยินยอมด้วย ในต่างประเทศฟิลิปปินส์มีรายงานว่าพบไข้หวัดนกในเป็ด ที่เมืองคาติมบัต กรุงมะนิลา ญี่ปุ่นพบการระบาดที่เมืองอิราบายิ รัสเซียพบเชื้อไข้หวัดนกที่ Novosibirsk ไชบีเรีย

เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2548 ยังพบว่ามีรายการการทำลายสัตว์ปีกอย่างต่อเนื่องในจังหวัดที่พบโรคไข้หวัดนก ในต่างประเทศเวียดนามเริ่มใช้วัคซีนไข้หวัดนกในไก่และเป็ด รัสเซียมีการระบาดเพิ่มที่เมือง Kurgan, Omsk , Altani และ Tyumun และแถบเทือกเขาอูราน คาซัคสถานพบการระบาดที่เมือง Golubovka อิหร่านประกาศยกเลิกการนำเข้าอาหารสัตว์จากประเทศที่มีไข้หวัดนก

เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ได้รับงบประมาณในการจัดตั้งห้อง Lab ในการจัดการใช้หัวคนกในภูมิภาคเอเชีย ประมาณ 100 ล้านบาท ต่างประเทศพบผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อใช้หัวคนกที่อินโดนีเซียเพิ่มขึ้นเป็น 5 ราย

เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2548 ยังมีการรายงานพบการระบาดของใช้หัวคนกอย่างต่อเนื่อง ใน ลพบุรี กำแพงเพชร นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ ราชบุรี พิจิตร โลก กาฬสินธุ์ กระบุง เกษตรฯ ออกมาตรการการควบคุมใช้หัวคนก ดังนี้

1. มาตรการการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก และการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อป้องกันใช้หัวคนก
2. ห้ามเลี้ยงสัตว์ปีกในพื้นที่พบเชื้อรัศมี 10 ก.ม. เป็นเวลา 90 วัน ฝ่าฝืนมีโทษจำคุก 6 เดือนปรับ ปรับ 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
3. สัตว์ปีกที่เลี้ยงอยู่ในรัศมี 10 ก.ม. จากจุดเกิดโรคห้ามเคลื่อนย้ายเป็นเวลา 90 วัน แต่หากต้องเคลื่อนย้ายต้องมีเหตุผลชี้แจงต่อสัตวแพทย์ท้องถิ่น กรมปศุสัตว์ออกมาตรการ 4 ข้อใหญ่ ดังนี้

1. การเลี้ยงไก่ในพื้นที่ที่พบเชื้อ ทางราชการจะจัดทำโรงเลี้ยงกลางให้เกษตรกรในพื้นที่
2. การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งต้องเข้าระบบปิด
3. การเลี้ยงไก่ชนต้องเป็นโรงเลี้ยงอยู่ในพื้นที่
4. ต้องแยกสัตว์ปีกออกจากการเลี้ยงสุกร

ส่วนในต่างประเทศพบการระบาดครั้งใหม่ที่เทือกเขาอัลไต รัสเซีย โครเอเชีย โรมานี แคนาดาและญี่ปุ่น พบผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อใช้หัวคนกอีก 2 ราย ที่เวียดนาม

เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศจังหวัดที่เป็นพื้นที่สีแดง ได้แก่ อ่างทอง กำแพงเพชร สุพรรณบุรี กาญจนบุรี กาฬสินธุ์ นนทบุรี และฉะเชิงเทรา จีนประกาศห้ามนำเข้าสินค้าจากสัตว์ปีกจาก 14 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ไทย กัมพูชา ญี่ปุ่น เกาหลีเหนือ โรมานี โครเอเชีย การชัคสถาน อัฟริกาใต้ มองโกเลีย ตุรกี รัสเซีย สวีเดน และอินโดนีเซีย

เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศไทยไม่พบใช้หัวคนกครบรอบ 21 วัน แต่ยังมีการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดในพื้นที่ 7 จังหวัดที่เสี่ยง

สรุปการเสียชีวิตจากใช้หัวคนก ในประเทศไทยจะถึงสิ้นปี พ.ศ. 2548 ทั้งสิ้น 14 ราย ประเทศเวียดนาม 44 ราย ประเทศอินโดนีเซีย 11 ราย กัมพูชา 5 รายและประเทศจีน 6 ราย

DRU